

בכלל למדע יהודי, והספרולוגיה המודרנית הלא כמעט שנוצרה על-ידי אהרליך שלנו, וסרמן שלנו, לנדשטיינר שלנו, מלכסנר שלנו.

בכלל משתקפת במדה ידועה בתולדות המדיצינה בצורה מצמצמה כל הטרנדיציה היהודית הגדולה לאיך-גבול. מימרהבינינו עד העת היותר חדשה היינו מוציאים מקרבנו לגיונות של רופאים ובראשם מנהלים מהמדרגה הראשונה. ואולם חוג מצלחנו המדעית, אפשרות עבודתנו המדעית, אפשרות ההשתכללות במדע זה, החביב על היהודים מדור דור, הלכו הלוך והצטמצמו, הלוך והתכווץ. חדלו לתת אוחזו לא רק לעלות על הקתדרה המדעית, אלא גם לשבת על ספסל בית-הספר. ועוד גדולה מזו הטרנדיצה בעבודה, כי בגלל התנאים האירגורמליים של חיינו נעטינו, לדאבוננו, למסטיק הדוגמאות הפטולוגיות היותר מענינות, למשל, במקצוע הניאורולוגיה, תחלואי השקדים האנדוקריניים, תחלואי הלופריתמרים ועוד. זכינו גם לכבוד מצויב זה, שאחדות מהמחלות המעוררות ענין ביותר, הקשות ביותר היו למקצוע התמחותם של היהודים בלבד (כגון מחלת Tay-Sachs). וכל העבודות המדעיות הללו, שנקנו בעמל ומסירות בלתי-מצוים — כי לא תמיד ולא בכל-מקום היתה לנו דריסת-הרגל לצבורטריות מדעיות גדולות — היו נפוצות בכל כתבי-העתים בשבעים לשון, ולעתים קרובות לא ידעו גם את מוצאן היהודי. לביהמים, לטורטוגיזים, לשוודים יש מכתבי-עתים של רטואה משלהם — אמילו בשפת אספרנטו היר מופיעים מכתבי-עת מדיציניים — ורק לגר היהודים, בתור יהודים, לא היה מאומה. בכל מקום היינו אורחים רצוים פחות או יותר, אבל רק אורחים היינו.

ולכן דבר זה בלבד, שרופאי ארץ-ישראל הרהיבו עז בנפשם לעגת להוצאת רבעון משלהם ובלשונם, רבעון הראוי לתוס מקום תגון בין הרבה הוצאות מדעיות אחרות — דבר זה בלבד הוא המעורר. בלבנו שמחה לא-רגילה. הנני מכסה את ראשי ומברך ברכת, שהחיינו.

קדם-כל בולטת בתוצרת זו התכליתיות הנובעת מהכרה עמקה. בה מצטיינים כמעט כל המאמרים והיא העושה אותם לחסיבה

הרפואה,

הרפואה. רבעון רפואי, כלי מבטא של ההסתדרות המדיצינית העברית בא"י. שנה ו, תוברת א. ירושלים, ניסן — סיון תר"פ. 134 עמודים.

ברגש שלא ידעתי זה זמן כביר לקחת את הספר לידי. הטנתי לבלעו בבת-אחת על ראשו ועל קרבו. קראתי מאלף עד תיו, אמילו את המודעות שבו. הנה זה כשליש שנה אני מתחקה על עקבות הספרות של הרפואה במלא משמעותה של מלה זו. יודע אני מעט או הרבה את אשר נכתב במקצוע זה (שנות המלחמה הן, לדאבוני, יוצאות מן הכלל). ארון-הספרים שלי שלא חברים, כמדמני, בכל לשונות התרבות. אין הוא חסר חברים מדיציניים גם בשפות הונגרית, ספרד, פורטוגליה ואמילו יטוניה. ידי מששו מאות כתבי-עת במקצוע הרפואה, אשר יצאו לאור בארצות שונות, ואמריקה, אוסטרליה וברזיליה בכללן. לא-מעט אכלוני קנצה וכאב, מדי שימי אל לבי, כי אנו, היהודים, שעל-כל-פנים הננו ממלאים לא את הפחות שבתפקידים בתוך התנועה העולמית של מדע-הרפואה, וביחוד באחדים מן-קצועות המדע הזה, כגון בניאורולוגיה ובבקטריולוגיה, אנחנו, ששמותינו נמצאים תמיד בכל חבור חשוב של חכמה הרפואה, מעולם לא יצרנו באותו המקצוע כל דבר עצמי ובן-ערך בשפתנו אנו.

הן יכולתי למלא עמודים שלמים, אלמלי באתי אך למנות את שמות היהודים, שמעלו גדולות במדיצינת. את הניאורולוגיה חושבים

לשאף בכל מאמציהם, כי בארץ-ישראל לא תשתרש השיטה, שסכנת כליה נסקת ממנה לאחדות מארצות אירופה, השיטה של ילד אחד או שנים. אם המשפחה הבורגנית האמידות תבאנה אתן את המנהג המסכן הזה לארץ-ישראל, לא תהא כל העבודה אלא בנין בנין על חול. צריך לאסור מעם אחת על אנשים חולים, העלולים להנחיל את חלים ליוצאי-הציהם, לבוא בבית-הנשואין וכדומה. העומדים בראש הנועתנו אינם מבררים זאת לעצמם, אלא במדה פחותה מאד, בעוד שכל עתידנו תלוי בעלית מדה תאבגניקה שלנו בארץ-ישראל. לדאבוננו, גם הד"ר יפה הנכבד מטעים את הדבר הזה הסעמה רפוייה יותר מדי. — החברים הארץ-ישראלים צריכים למחות בכל עז כנגד כל חולה, שהועידים בגולה שולחים אותו לארץ-ישראל.

ענין גדול יש בהערות המחבר על-דבר המלחמה בקדחת. כנראה, מתנהלת מלחמה זו בשיטה ובסדר על-פי הדוגמה האיטלקית, ואיני מסקפן כלל, כי במרוצת הזמן תביא לידי חוצאות רצויות. אולם נדמה לי, כי בנדון זה לא תספיק נונתם הרצויה של תרופאים בלבד; צריך לטעת את חברת הדבר הזה בקרב כל יתודי ויהודי. והלא, לצערנו, הרגלנו בגולה לולול בתקנות הסניטריות של המליציה את הענשים היותר חמורים הייתי מטיל בדרך-החץ על כל עברה בנדון זה בגולה.

בשמת-לב מרבה קראתי את המאמר של הד"רים בהם וגולרברג על המצב הסניטרי של התימנים באי.

זוהי העבודה הראשונה מסוג זה, המעוררת ענין לא רק בלב הרופא בלבד. צריך להטב אליה את לבם של אלה שהיו לגורמים מכריעים בארץ ולהמריצם לתקן במקדם ככל-האפשר את מצבם המעציב של אוהינו אלה. מתוך צער גדול נודע לי, כי גם בין התימנים החלה להתפשט השיטה הנמסדה של הגבלת הפריה באופן מלאכותי. ...מנענו את עצמנו מפריה ורביה, כי במה נאכיל את בנינו ובשלמי לעמל יולדו...

אחרי המאמר החשוב הזה באה שורה של מאמרי-מדע, מן המדע הסטורי, המעידים על עבודה מדעית שיטתית הנעשית על-פי דרכי המדע שבזמננו. אלה הם המאמרים

אחת. מטרת הרבעון היא לחקור לדעת חקירה מדעית את היהודים ואת תנאי הסביבה הקדושה, שבתוכם עליהם להיות מעתה חיי עם סבעיים. בקצרה ובבירור מדבר על זה במאמר הראשי מאת המערכת בשם, מגמתנו. בו אנו קוראים: בארצנו הקמה לתחיה עומדת על הפרק בכל תקפה שאלת הבראת הארץ. אין ספק, שבשאלה זו גדול הוא תפקידו של הרופא העברי המועל בארץ. לפיכך מוטלת החובה על חבר הרופאים המקומיים לעמץ ולרכז את כל הכחות המדיציניים הנמצאים בארץ גופא ולעבוד יד ביד עבודה משותפת והרמונית עם החברים הנמצאים בכל תפוצות הגולה..... לפנינו עומדת הסרובלימה של יצירת הערך הלאומי של עבודתנו המדעית..... הרפואה שתתדל בראש וראשונה לתת לקהל קוראיה הרופאים מאמרים מקוריים על תחלואי הארצות החמות בכלל ועל המחלות השכיחות בארצנו במרט ותודיעם על כל קדמה, שתתהוו בעולם המדע בחקירת ענף-רפואה זה.

ערך רב יש בנדון זה למאמר הראשון מאת הדוקטור הלל יפה בשם: ההגירה והשאלות הסניטריות הקשורות בה.

המחבר מעיר על א) בקרת העולים ובחירתם במרט עזבם את ארצות-מגוריהם, ב) יצירת תנאים סניטריים בארץ לשם אסורות-הקיום ועבודת-היצירה, ג) שימת-לב לתנאים אלה, שכלולם האדרג והשגחה מדיקת ושיטתית; סדרים סניטריים בין המהגרים.

עלינו להודות, כי אשר לסעיף הראשון, הגה שורת עדין בענין זה עזובה גמורה. פעמים רבות כבר העירותי, כי בבואנו ליצור חיים לאומיים בארץ-ישראל, עלינו לשום לב יותר לבחירת המר האנשים מאשר עשינו זאת עד עתה. בנדון זה צריך לעזוב מעם אחת את אנינות-הדעה. עלינו לשלוח בתור תלוצים רק אנשים בריאים בגומם וברוחם. ביחד עם ההייגנה צריך לשים לב גם לאבגניקה של עצמנו. עוד עכשו עם שחר תחיתנו הלאומית יש לתקין בדרך-החץ שורה של תקנות, אשר תהיינה לנו ערבה להתפתחות לאומית בריאה. נחל-נא להשתמשע ברקלמות חולות, כי כך וכך מתגרים חודשים הגיעו לארץ-ישראל, אלא נחקר-נא אחרי איכותם של אלה. צריך

פה, סוברני, צריך להנהיג בדרך-חֵק חובת בדיקה של כל גויות המתים בבתי-החולים. לאוניברסיטה העתידה להוסד בארץ-ישראל צריך להתחיל עוד עכשו בהכנת קולקציות אנטומואולוגיות, אשר, לפי-השערת, יהיה להן ענין מיוחד במקצוע התחלואים הסרוויקליים.

החלק האחרון של החוברת מקדש לסרמינולוגיה של הרפואה בשפת-עבר. זוהי, אם אפשר לאמר כך, הענף היותר רך באילן המדיצינה שלנו. ידיעותי הפילולוגיות הן דלות כל-כך, שאיני מצו להשמיע את קולי בשאלה זו. בכל-זאת אטול רשות לעצמי להעיר את חברי הנכבדים, כי אין להיות פוריסטן מקפיד יותר מדי בענין זה. חושבני, כי למדע ולחיים הלאמיים שלנו לא יצא כל הפסד, אם נשאיר לכמה ענינים את שמותיהם הרומיים או הינניים, אשר נתקבלו בכל העולם המדעי. כנויים מקגלים כל-כך כמו: thenar, gangraena, degeneratio, blenorrea, arsenicum, omentum, hydrophobia, hydrargyrum, metacarpus ועוד רבים צריכים להכאר. חלוף השמות הללו בכנויים עבריים מכבד עלינו, יושבי הגולה, במדה מרבה את הקריאה בחבורים המדעיים הארץ-ישראליים. ידעתי את כל הנמוקים, שבהם רגילים לצדוק, אם אפשר לאמר כך, את הלאמת הכרמינולוגיה המדעית. בעצם יש בנטיה זו הרבה מה השוביניות, שצריך להתרחק ממנה. ולא עוד, אלא שאין לנו עדין שום מוכד מדעי — אקדמיה למשל — אשר יקיש את כל השנויים המחדשים הללו, במרוצת הזמן יביא מנהג זה לידי תהו ובהו, שקשה יהיה להחליץ ממנו. תקופה דומה לזו עברה גם על המדיצינה הפולנית, והיתה לנו אפשרות לדעת את כל הצדדים השליילים שבה. חושבני, כי קצת יותר פכחיות לא תזיק בגדון זה, מהיכן, למשל, עלי, היושב בורשה, לדעת, כי צעדינח היא scorbut או כי שפעת היא אינפלואנצה וכדומה? חברינו האהובים והמאזרים שבארץ-ישראל אינם צריכים להכבד עלינו את הענין בעבודותיהם. כסברדני, שהסטודנטים של האוניברסיטה העברית העתידה לא יברכו אותם על החדושים הללו.

לכסוף עוד הערה אחת. מהרצוי היה, לפי-דעתי, כי בכל חוברת תבוא תמצית

מבחינים בחוברת יריחו — מאת הד"ר אריה גולדברג (מהמחלקה הבקטריולוגית של תחנת-הבריאות העברית מיסודו של נתן שטרומס בירושלים); סבוכי הקרנית לרגליה-Conjunctivitis Koch Weeks — מאת ד"ר אריה פינגנבוים (ממחלקת-הגרענת של תחנת-הבריאות העברית מיסודו של נתן שטרומס); שלשה מקרים של כיב-אוכל טרופי — מאת הד"ר א. מויז; מקרה של "anaemia pernicioosa" לרגלי "Botrioccephalus latus", והתרפאותו — מאת הד"ר י. סגל.

את יתר העמודים שבחוברת ממלאות רשימות-בקרת על חבורים פופולריים אחדים בשפה העברית והרצאות על כמה עבודות בקטריולוגיות חדשות. מבין אנכי היטב, כי ממאת המחלות המדעיות הרבות, השולטות בא"י, מעוררת הבקטריולוגיה ענין ביותר בלב עורכי הרבעון. אדמה בכל-זאת, כי בחוברת הכאות יושם לב כראוי גם לשאר מחלקות המדע המדיציני. לנו, הניאורולוגים, מענין היה מאד לדעת את הנסיון שקנו חברינו הארץ-ישראליים בדבר מצב העצבניות של אחינו בארץ-ישראל. כסברדני, שממני טעמו מעשנים על הרופאים בארץ-ישראל להשגיח בעין פקוחה על תחלואי העצבים, ביחוד עכשו בשעת התגברות האימיגרציה. לנו, למשל, יש ענין רב מאד בדבר לדעת, אם רבים הם בארץ-ישראל מקרי העצבניות הבאים מן הסיטיליים והאלכוהוליות. אם חלילה הנכפה הוא חזון נמרץ בארץ-ישראל ומהו יחס המחלות המכנות "אורגניות" אל המחלות הפונקציונליות וכיוצא באלה.

מחלקה חשובה קובעים בחוברת זו הדו"ח מהישיבות של אגודת-הרופאים בירושלים וביפו. וגם פה יש לראות עבודה חשובה ורבת-ערך. פרס אחד התמיהני פה, ותוא חסרון דמונסטרציות של פרפרטים אנטומואולוגיים אחרי הנחוא. כדאי היה לדעת, אם לחברינו בארץ-ישראל יש בכלל איוו אפשרות של בדיקה גויות-מתים.

גם בגדון זה צריך לסתור את המשפטים הקדומים הקיימים אצלנו. כי אם ברצוננו, שבארץ-ישראל תקום אסכולה מדיצינית, עלינו לדעת, כי בלי נחוחים של גויות-מתים לא יתכן הובר. משער אנכי מראש, כי ענין זה ימצא בארץ-ישראל מתנגדים גדולים. אולם מכרחים אנו לעשות את הפרק גם

חברי האהובים, על הרמואה שלכם. השעות שהקדשתי לקריאת חבוריכם נמנות על שעות האשר היותר גדול בחיי. למרות התנאים הקשים שבהם אתם חיים, למרות עבודתכם הצבורית הכבירה עוד יש לכם פנאי לעבודה מדעית טהורה. הפאר לכם, חברים! בקצרה רוח נחכה לחבורות הבאות של רבעונכם. ד"ר ז. ביחובסקי.

קצרה של העבודות המקוריות גם באחת משפות אירופה — באנגלית או בצרפתית. במנהג זה מחזיקים גם אחדים מכתבי-העת המולנדים והיפונים. אם ההרצאה תהא טובה ומלאה תכן, יוכלו להשתמש בה גם אנשים שאינם נזקקים לשפת-עבר, לדעתי, עלול הדבר הזה אך להעלות את ערך מחברינו. ועוד פעם אני מביע לכם את תודתי,

